

ERFARINGER & INSPIRATION FRA PROJEKTET:

NYE VEJE I SKRIFTLIGHEDEN – SAMSKRIVNING OG RESPONS

Fredericia Gymnasium 2016-17

Projektets baggrund og organisation

Den nyere skriveforskning peger på, at den enkelte elevs skrivekompetencer styrkes bedst, hvis der undervejs i skriveprocessen arbejdes systematisk med formativ evaluering, vejledning og respons – herunder peer feedback, hvor der er en klar sammenhæng mellem opgaveformuleringen og responsen, idet klare læringsmål og procesfokus gør skrivning og læring i fag mere meningsfuldt for eleven. Endvidere er der ifølge Ellen Krogh (SDU) et stort læringsmæssigt potentiale i elevernes samskrivning. Det læringsmæssige potentiale tager afsæt i, at eleverne gennem samskrivning tvinges ind i en dialog om tekstproduktion, genrer, faglige begreber, ræsonnementer m.v. Selvom samskrivning i stadig højere grad anvendes i undervisningen, har det været et underdidaktiseret felt i gymnasieskolen.

Dette udviklingsprojekt tog sit udgangspunkt i ønsket om at afprøve og videreudvikle nye didaktiske perspektiver på elevens samskrivning samt på respons i skriveprocessen. Det er en vigtig pointe, at begrebet samskrivning i projektet dækker over elevens samarbejde om alle faser i skriveprocessen – således også før- og efterskrivning samt respons forskellige steder i skriveprocessen.

Organisering og fokuspunkter

HT har fungeret som projektleder.

LJ og RC har været tilknyttet projektet som ledere.

I projektet har arbejdet 6 forskellige grupper – alle med et fælles udgangspunkt omkring en klasse eller et fag.

Gruppe 1: At skabe et mestringsmiljø (BB, LJ, MR)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 1d arbejdet med ønsket om at skabe et *mestringsmiljø*, hvor fokus for den enkelte elev bliver udvikling frem for resultat og præstation. Der er bl.a. arbejdet med at skabe og ritualisere en kultur, hvor det er naturligt at dele og vise tekster til hinanden med det formål at give og modtage respons.

Gruppe 2: Individuelle googlewebsites som anker i undervisningen (NB, SI, VN)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 1j arbejdet med individuelle googlewebsites for alle elever som anker i undervisningen. Websites giver klar struktur og gennemsigtighed omkring det skriftlige arbejde. Elevernes egne skriftlige produkter har i projektet kunnet danne grundlag for fx undervisning.

Gruppe 3: Korte samskrivningsseancer og fastholdelse af responsfokus (AJ, IG, SG)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 1m arbejdet med korte samskrivningsseancer i undervisningen hvor elever har siddet 2&2 om den samme computer og ikke måttet skrive før de var enige om ordlyden. Ritualiseringen er brugt både som variation i den enkelte time og som del af længere skriveprocesser. I gruppen er der også arbejdet med fastholdelse af responsfokus via en elektronisk porteføljemappe.

Gruppe 4: Samskrivning som redskab til at skabe synlighed om fagenes begreber (CS, EL, LI, MJ)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 1n arbejdet med samskrivning som redskab til at skabe synlighed om fagenes begrebsapparat og dermed til at højne det faglige niveau – både mundtligt og skriftligt. Der er således anvendt skriftlighed til at opøve såvel anvendelsen af faglige begreber som evnen til at reflektere og diskutere på et fagligt grundlag. Gruppen har arbejdet meget konsistent med en fast ritualisering.

Gruppe 5: Fastholdelse af den røde tråd mellem de enkelte afleveringer (AM, DM, ER, RC)

Gruppen har med udgangspunkt i faget dansk arbejdet med fastholdelse af den røde tråd mellem de enkelte afleveringer men også mellem viden og erfaringer fra undervisningen, det mundtlige og det skriftlige arbejde. Mere konkret er der arbejdet med at koble det mundtlige og det skriftlige arbejde samt med at fastholde fokus på responsen fra et skriftligt produkt til det næste.

Gruppe 6: Undersøgelser af potentialet i omlagt skriftlighed (AO, PS, RE, SH, PR)

Gruppen har med udgangspunkt i faget engelsk arbejdet med at undersøge potentialet i omlagt skriftlighed. Der har været særligt fokus på at arbejde med peer-respons samt med at splitte skriftlige produkter op i del-elementer og arbejde fokuseret på disse hver for sig.

Erfaringer fra projektet

Evalueringen af projektets resultater bygger på deltagernes erfaringer og vurderinger. Det er derfor klart, at projektet ikke kan bibringe kvantificerbar evidens for at bestemte didaktiske modeller/valg har effekt på elevernes læring og præstationer.

Alle erfaringer og vurderinger er subjektive og skal samlet set tages med forbehold. Det fremgik fx tydeligt af de afsluttende evalueringer, at den enkelte klasses natur/kultur betyder meget for effekten af de forskellige didaktiske valg, som underviseren må tage.

Disse forbehold til trods, er der vigtige erfaringer at viderebringe – ikke mindst i forhold til det videre skrivedidaktiske udviklingsarbejde på FG.

Generelle erfaringer

Når der arbejdes med samskrivning eller peer-respons, er det en fordel at arbejde med faste ritualiseringer i eller på tværs af fagene. Faste ritualiseringer stilladserer sociale processer og giver dermed eleverne en tryghed, der virker befordrende på deres faglige fokus. Det kan tage tid at skabe faste ritualer – men det er en god investering.

”Det er vigtigt at lærerne (i en klasse) kan blive enige om en ritualisering”

Det kan være grænseoverskridende for mange elever at dele ideer, erfaringer, produkter osv. med hinanden. Det er derfor en vigtig pointe at skabe en delekultur i klassen. Meget tyder på, at dette er nemmere i starten af 1G end senere i gymnasieforløbet. Når eleverne har vænnet sig til det, er det meget markant, at de evaluerer det positivt – fx i forhold til den inspiration det giver den enkelte elev.

Det er svært at få samskrivning til at fungere uden for skolen. Det er derimod velegnet til omlagt elevtid og behøver ikke være løsrevet fra resten af undervisningen. Det tager tid, men en stram tidsstyring med korte sekvenser kan være en fordel.

”Samskrivning må ikke blive form frem for indhold”

Hvis eleverne laver samskrivning og afleverer i grupper frem for individuelt, kan det lette lærerens arbejdsbelastning i forhold til at følge op på (og følge med i) arbejdet med de skriftlige produkter. Det kan dog være en udfordring at få visse elevtyper til at føle ansvar for et gruppeprodukt.

Det er ikke en god idé at lade eleverne vælge deres samarbejdspartnere selv. De vælger deres kammerater, som de ikke nødvendigvis arbejder godt sammen med.

Erfaringer under kategorien *skriv (sammen) for at lære*

Erfaringerne omhandler primært samskrivningsseancer som variation i undervisningen. Der er generelt gode erfaringer med at lade eleverne lave selve skrivningen sammen.

”Elevernes forståelse af stoffet kommer i centrum”

Der er gode erfaringer med ritualiseringen *”2 om 1 computer – skriv først når I er enige om ordlyden”*. Særligt i forbindelse med små afgrænsede skriveseancer. Samtalen om skriftligheden skærper her det faglige fokus. Måske fordi kravet om skriftlighed er mere forpligtende.

”Samskrivning er utroligt godt til begrebsafklaring”

En lærer har god erfaring med logbogsskrivning som *”teknologi”* der fastholder fokus fra gang til gang i undervisningen. Hvis logbogsskrivningen foregår i par eller grupper fordrer dette også en diskussion om væsentligt og uvæsentligt. Faste par eller grupper over tid kan være en fordel, da det sparer tid.

”Ved kreativ skrivning kan det næsten blive som en leg”

Der er gode erfaringer med at lade eleverne have lidt individuel tid inden en samskrivning. Det giver alle elever mulighed for at have noget at bidrage med i gruppen. En ritualisering kunne være: *individuel førskrivning, samtænkning, samskrivning.*

Erfaringer under kategorien *skriv opgaver sammen*

Inden for denne kategori er det en generel erfaring, at det er fordelagtigt at lave samskrivning i forbindelse med før- og efterskrivning. At være sammen om længere tekstproduktioner er derimod meget tidskrævende og ineffektivt (medmindre der arbejdes med en lille del af en større opgave – så kan det passes ind under den forrige kategori).

Samskrivning kan være med til at sætte fokus på førskrivningsfasen. En fælles førskrivning gør det nemmere for eleverne efterfølgende at producere deres produkter. Dette styrker elevernes indsigt i deres egne læreprocesser.

”jeg vil gerne have opgaverne ud af teenageværelset”

Der er gode erfaringer med at ritualisere/didaktisere arbejdet med et større skriftligt produkt over mange arbejdsgange, hvor produktet nedbrydes i mindre delelementer, som eleverne samarbejder om. Her er det en fordel med en stram tidsstyring. På denne måde kan slutproduktet træde i baggrunden undervejs, hvilket kan styrke den læreproces, vi ønsker under arbejdet med dette. Der kan være nogle strukturelle udfordringer her: Hvor og hvornår gemmer man, og deler, og læser osv. Se bilag for videre inspiration.

”Det vigtigste er, at det skærper det faglige fokus, når de diskuterer og formulerer sammen”

Det er danskgruppens erfaring, at det er tydeligt, at det at have samme faglige fokus i undervisningen og de skriftlige produkter har en gavnlig effekt på disse.

Erfaringer under kategorien *respons (lærer-respons og peer-respons)*

Der er gode erfaringer med peer-respons, men det kan være en udfordring at få det til at fungere. Det er noget der skal læres, og derfor skal der investeres i det. Den største udfordring ved peer-respons er, at det står og falder med elevernes forberedelse til dette. Derudover kan det være en udfordring for eleverne at forstå meningen med peer-responsen – hvad er det, de skal have ud af det? Som lærer kan det være en udfordring at træde i baggrunden under peer-responsen.

”Jeg har gode erfaringer med at få eleverne til at ”gøre noget” med responsen”

Der er i projektet arbejdet med fastholdelse af responsfokus fra gang til gang. Dette kan være svært at få til at fungere. Her er det givetvis også vigtigt med faste ritualiseringer og en insisterende underviser.

”Dem der er opmærksomme omkring deres fokuspunkter er dem, der rykker sig”

Der er en gevinst ved en mere personlig respons – fx i form af individuel mundtlig respons eller ved at give eleverne mulighed for selv at ønske fokuspunkter for responsen. Begge dele giver dog nogle tidsmæssige og logistiske udfordringer. Disse udfordringer kan eventuelt reduceres, hvis der er tale om gruppeprodukter.

”At ændre sin rolle til at give respons undervejs er en udfordring som lærer”

Bilag 1: Eksempel på didaktisering af arbejdet med eksamensgenrer i engelsk (AO)

Proces	Organisering	Indhold
Før-skrivning	Individuel forberedelse	Læsning, ordbogsopslag, noter.
'Før-skrivning – ca. ½-1 lektion	Grupper a 3-4 pers.	Diskussion og forståelse af tekst, opgave og struktur ud fra et givet analysefokus. Produktkrav: detaljeret "opgave-opskrift" Lærervejledning i grupperne.
Skrivning – hjemme og/eller i lektion	Individuelt.	Skrivning på baggrund af "opskriften" I lektionen: formativ evaluering
1. deadline ca. ½ lektion	Par	Peer-feedback Eleverne gennemlæser hinandens opgaver, giver respons efter givne fokuspunkter. Omskriver evt.
2. deadline	Individuelt	Lærerrespons, skr. Primært formativ. Lægger op til omskrivning/rettelser. Sprogfejl markeres kun, men rettes/forklares ikke
Efter-skrivning Ca. ½ lektion	Individuelt/par	Omskrivning, rettelser v. fejl-markeringer (evt. i par). Vejledning.

Bilag 2: Eksempel på didaktisering af arbejdet med rapport om test af muskelstyrke (BB)

Eleverne arbejder i grupper af 3-4 og de skal aflevere en fælles rapport som efterfølgende rettes af en anden gruppe. Der sparres undervejs både i gruppen og mellem grupperne.

1. lektion (45 min)

- Test og beregninger udføres i grupper
- Individuelt: udkast til teoriindhold (8 min)
- Gruppe: læs højt for hinanden og argumenter for relevans (5 min)
- Gruppe: vælg indhold i fællesskab og skriv overskrifter til delafsnit (7 min)
- Matrix: del jeres udkast med hinanden og bliv inspireret (5 min)

2. lektion (90 min)

- Individuelt: skriv udkast til diskussion på stikordsform med udgangspunkt i jeres data. (20 min)
- Gruppe: Læs jeres udkast højt for hinanden på skift.
- Skriv herefter fælles stikord til jeres diskussion (i alt 20 min)
- Matrix: Hver gruppe præsenterer deres stikord med andre grupper. (10 min)
- Individuelt: skriv et udkast til diskussionen med udgangspunkt i de fælles stikord. (30 min).

3. lektion (45 min)

- Gruppe: Læs jeres udkast højt for hinanden på skift (10 min)
- Gruppe: skriv en fælles diskussion (30 min)

Herefter skal grupperne selv finde tid til at få lavet rapporten helt færdig.

4. lektion (45 min)

- Grupperne retter hinandens rapporter og giver feedback ud fra en fælles rette-skabelon.

5. lektion (45 min)

- Grupperne redigerer deres rapporter ud fra den givne feedback.

Rapporterne uploades på lectio og kommenteres efterfølgende af lærer.

Bilag 3: Eksempel på didaktisering af lyrikforløb i dansk (AM)

Forløbet er meget sekvenseret og veksler hele tiden mellem: kreative skriveøvelser, de samme 'skriveøvelser' genkendes i et digt, teori om hvad øvelsen hedder rent teoretisk, og hvilken effekt dette virkemiddel har på læsingen. Diskussion og opsummering: hvordan opfatter vi dette formmæssige virkemiddel i forhold til digtets indhold. Konklusionen skulle gerne være, at digtet er modernistisk, indhold og form spiller sammen i forhold til at udtrykke et tema. Stram tidsstyring undervejs.

Selve forløbet foregår over 7 x 90 minutter:

De første 5 moduler er afsat til det ovenfor beskrevne, de sidste 2 lektioner er afsat til, at eleverne i grupper foretager en komparativ analyse – først med fokuserede opgaver og mundtlig fremlæggelse, dernæst og afslutningsvist en HEL analyse, som en skriftlig samskrivningsopgave.

Mundtlig fremlæggelse:

grupperne får fokusopgaver, fremlægges mundtligt på klassen, ingen grupper har det samme. 4 personer i hver gruppe.

A: undersøg digtenes komposition, ydre og indre og sammenlign dem

B: Undersøg digtenes lydside og versudgang, forhold resultatet til digtenes indhold. Sammenlign digtene.

C: Undersøg udsigelsen og stemmen og syntaksen, forhold resultatet til digtenes indhold. Sammenlign digtene.

D: Undersøg digtenes ordklasser, forhold resultatet til digtenes indhold. Sammenlign digtene.

E: Lav semantiske skemaer over begge digte, forhold skemaerne til digtenes indhold. Sammenlign digtene og kom med bud på digtenes tema(er).

F: Undersøg digtenes troper, forhold resultatet til digtenes indhold. Sammenlign digtene.

G: Undersøg digtenes figurer, forhold resultatet til digtenes indhold. Sammenlign digtene

Skriftlig samskrivningsopgave:

Grupperne får hver 1-2 digte af Broby-Johansen, brug desuden Litteraturens veje s. 266-268 . 2 personer i hver gruppe.

Analysen skal skrives ned i drev i prosaform og deles med lærer, som læser analyserne (3 timers elevtid).